

Головко М.Б.

к.ю.н., старший викладач кафедри
цивільного, господарського, кримінального
права та правосуддя Чернігівського державного
технологічного університету

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧИХ З ПРАЦІВНИКАМИ ОПЕРАТИВНО- РОЗШУКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗА ЧИННИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Після набрання чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом України значно підвищилися вимоги до якості розслідування злочинів органами досудового розслідування. Вирішальне значення у виконанні завдань кримінального провадження має комплексне використання сил і засобів, що потребує оптимальної взаємодії слідчих з працівниками оперативних підрозділів.

Окремі аспекти проблеми взаємодії слідства з оперативними підрозділами розглядались у працях провідних вітчизняних та зарубіжних науковців – В. П. Бахіна, О. В. Бауліна, І. М. Гуткіна, А. Я. Дубинського, О. М. Ларіна, В.В. Пивоварова, І.В.Потайчука, О. О. Чувільова, Л.І. Щербини та ін.; кримінально-процесуальні та криміналістичні її аспекти – в публікаціях Ю. М. Грошевого, В. С. Кузьмічова, В. К. Лисиченка, М. М. Михеєнка, В. Т. Нора, М. Я. Сегая, В. М. Тертишника, В. П. Шибіка, М. Є. Шумила та ін.

Узагальнення результатів теоретичних досліджень з вищезазначеного питання дозволяють зробити висновок, що під взаємодією слідчих та працівників оперативних підрозділів слід розуміти спільну діяльність по виявленню, розкриттю та розслідуванню злочинів, яка передбачає узгоджені та скоординовані дії шляхом раціонального поєднання форм і методів роботи, властивих цим підрозділам, при чіткому розмежуванні повноважень кожного з них. Загалом взаємодія цих суб'єктів відбувається при: проведенні заходів щодо перевірки даних про протиправну діяльність конкретних осіб за відсутності офіційного

повідомлення про злочин; реалізації результатів цих заходів на стадії ухвалення рішення про початок досудового розслідування (за наявності повідомлення (заяви) про злочин); виконанні доручень слідчого під час досудового розслідування.

Якщо ж брати безпосередню взаємодію конкретних представників оперативних та слідчих підрозділів, то вона, як зазначали В.В. Пивоваров і Л.І.Щербина, відбувається в двох основних формах: процесуальній та організаційній [3, с.42-43].

При цьому слід погодитися з І. М. Гуткіним та іншими авторами, які наполягають на тому, що непроцесуальна взаємодія слідчого з оперативними підрозділами у кримінальному провадженні повинна відбуватися відповідно до вимог відомчих нормативно-правових актів [4, с. 75–76].

Не зважаючи на досить широкий спектр проведених досліджень слід наголосити, що проблема нормативного врегулювання взаємодії слідчого та оперуповноваженого й до теперішнього часу не має чіткої регламентації. Це пов'язано, зокрема, з тим, що в кримінальному процесі визначено право слідчого давати доручення оперативному підрозділу, а не безпосередньо оперуповноваженому.

Так, у ст.ст. 40, 41 та 281 Кримінального процесуального кодексу України, прийнятого Верховною Радою України 13 квітня 2012 року (далі КПК), визначені межі повноважень слідчого й оперативних підрозділів при здійсненні взаємодії у кримінальному провадженні [1]. При цьому безпосередня взаємодія здійснюється на підставі доручення слідчого оперативним підрозділам щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій і зорієнтована на розв'язання наступних завдань:

1. Розслідування злочинів.
2. Розшук підозрюваних, місцезнаходження яких невідоме.

В силу приписів статті 41 КПК під час виконання доручень слідчого співробітник оперативного підрозділу набуває повноважень слідчого, але не має права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатись з клопотанням до слідчого судді чи прокурора.

Аналіз норм КПК 2012 року свідчить про відсутність (на відміну від КПК 1960 року) у слідчого повноважень щодо надання оперативним підрозділам доручень чи вказівок про проведення оперативно-розшукових заходів в інтересах швидкого, повного і неупередженого розслідування.

Поряд з тим, відповідно до п.2 ч.1 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність зобов'язані виконувати письмові доручення слідчого, вказівки прокурора та ухвали слідчого судді, суду і запити повноважних державних органів, установ та організацій про проведення оперативно-розшукових заходів [2].

Отже, з огляду на зазначене, аспекти взаємодії потребують нормативно-правового врегулювання, яке на теперішній час, з одного боку, визначається КПК України, а з іншого – Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та відповідними відомчими наказами правоохоронних органів (СБУ, МВС тощо). У відомчих нормативних актах за окремими аспектами питання взаємодії отримують подальшої конкретизації з урахуванням нагальних потреб. Ці проблемні питання зумовлюють принципову реорганізацію всієї системи взаємодії.

Окрім того, з огляду на практичне застосування приписів КПК, співробітниками правоохоронних органів та захисниками було визначено проблему залишення поза увагою законодавця того факту, що внаслідок невизначеності слідчим у дорученні конкретного співробітника оперативного підрозділу, який виконуватиме слідчі дії, під загрозу порушення ставиться право учасників кримінального провадження заявити йому відвід за наявності підстав, визначених ст.77 КПК України.

Отже, підсумовуючи, необхідно визнати, що норми КПК 2012 року та Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» в частині регламентації питань взаємодії слідчих з працівниками оперативних підрозділів потребують певного доопрацювання та законодавчого врегулювання з метою усунення наявних протиріч.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. – К.: Алерта, 2012. – 304 с.
2. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України № 2135-ХІІ від 18 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – ст. 303.
3. Пивоваров В.В. Взаємодія органів досудового слідства та дізнання при розслідуванні кримінальних справ / В.В. Пивоваров, Л.І.Щербина – Х. : Право, 2006. – 176 с.
4. Гуткин И. М. Органы дознания и предварительного следствия системы МВД и их взаимодействие / И.М. Гуткин. – М.: Академия МВД СССР, 1986. – 156 с.